

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף כד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף כד

תשמיש המטה בימי אבלו

ישבו חכמים לפני רב פפא, ואמרו משמו של שמואל, שהאבל ששימש מטתו בימי אבלו חייב מיתה.

אמר להם רב פפא, לא כן הוא, אלא האבל אסור לשמש מטתו בימי אבלו, אבל אין בדבר חיוב מיתה, ודין זה לא שמואל אמרו, אלא רבי יוחנן.

וכן אמר רפרם בר פפא, תנא באבל רבתי [=מסכת שמחות], אבל אסור לשמש מטתו בימי אבלו. ומעשה באחד ששימש מטתו בימי אבלו, ושמו

חזירים את גוייתו [יש מפרשים כל גופו. ויש מפרשים אבר שלו].

אבל שלא פרע ולא פירם

נתבאר לעיל, שהיו חכמים שאמרו משמו של שמואל, שאבל ששימש מטתו, חייב מיתה. ורב פפא אמר להם, שלא כן הוא, אמנם הוסיף ואמר להם, שאם שמעו משמו של שמואל חיוב מיתה

בדיני אבילות, שמעו את דברי רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל אלה:

אבל שלא פרע, ושלא פירם, חייב מיתה. שנאמר במיתת נדב ואביהו, "ויאמר משה אל אהרן

ולא־לעֶזֶר ולא־יתָמָר וּבְנֵי רָאשֵׁיכֶם אֵל תִּפְרְעוּ וּבְגַדֵיכֶם לֹא תִפְרְמוּ וְלֹא תִמְתּוּ וְעַל כָּל הַעֲדָה יִקְצַף וְאַחֲיֵיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשָּׂרְפָה אֲשֶׁר שָׂרַף ה' (ויקרא י"ו).

ויש ללמוד מכאן שהם לא ימותו כשלא יפרעו ולא יפרמו, אבל שאר אבלים שלא יפרעו ולא יפרמו ימותו.

עטיפת אבלים

כבר נתבאר בדף ט"ו, שהאבל צריך לעטוף ראשו. ונחלקו חכמים כיצד.

לדעת שמואל, האבל צריך לעטוף עצמו כעטיפת ישמעאלים, וכל עטיפה שאינה כעטיפת ישמעאלים אינה עטיפה.

ורב נחמן הראה כיצד היא עטיפת ישמעאלים, שעוטף ראשו וחוטמו ושפמו, עד הגומות שבלחי למטה מפיו.

ולדעת רב, די לאבל שיעטוף ראשו בלבד, ואינו צריך לעטוף עצמו כעטיפת ישמעאלים.

דברים שהאבל עושה בשבת להראות שאינו אבל

נתבאר, שלדעת שמואל, דיני אבילות אינם נוהגים בשבת וכן דעת רב. ולפיכך, בשבת האבל צריך להימנע מלעשות דברים, שהוא עושה מחמת אבילותו.

ולדברי שמואל, שיש חילוק בין הדברים הללו. יש דברים שחובה עליו לעשותם בשבת כדי להראות שאינו נוהג דיני אבילות, וסימנם פח"ז.

כלומר, פריעת הראש, שבשבת האבל מגלה ראשו, ואינו מתעטף, וחזרת הקרע לאחוריו, שלא יראה הקרע בשבת, וזקיפת המטה, שלא ישב בשבת על מטה כפויה.

ויש דברים שיש לו רשות לעשותם להראות שאינו אבל, אבל אין הדבר חובה, ואם ירצה לא יעשה. וסימנם נת"ר, כלומר נעילת הסנדל, ותשמיש המטה, ורחיצת ידים ורגלים בחמין בערב שבת. והטעם לכך, כי דברים אלו, גם בני אדם שאינם אבלים, פעמים אינם עושים אותם, וכשלא יעשה, אין הוכחה שמחמת אבילות הוא.

ושמואל שאמר שחובה עליו לגלות ראשו, ולא לעטוף כאבל, אמר זאת לפי שיטתו, שהאבל צריך לעטוף עצמו כעטיפת ישמעאלים. ולכן אם יעשה זאת בשבת, ניכר שעושה זאת מחמת אבילות, שהרי שאר בני אדם אינם עושים כן,

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף כד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ולכן חובה עליו שלא לעטוף, אלא לגלות ראשו מעטיפת ישמעאלים.

אבל לדעת רב, עטיפת אבליים היא עטיפה שגם שאר בני אדם עוטפים עצמם. ואם כן, גם אם יעטוף עצמו בשבת כעטיפת אבליים, אינו ניכר כאבל, ולפיכך אם רוצה, רשאי לעטוף כאבל, ואינו מחויב לגלות ראשו.

ואמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן, שגם לדעת שמואל, שהאבל מחויב לגלות עצמו מעטיפת האבלות, אין זה אלא כשאין לו מנעלים ברגליו. אבל כשיש לו מנעלים ברגליו, הדבר מוכיח שאינו אבל, ורשאי אף לעטוף עצמו בצינעא כעטיפת ישמעאלים.

שעת הקריעה

יש לעשות את הקריעה בשעת חימום, כלומר בשעת תחילת הצער, היא שעת המיתה, וכל קרע שאינו בשעת חימום, אינו קרע.

וכן הוא על פי רוב, ששעת המיתה היא שעת החימום, אבל החכמים, שאנו מזכירים דבריהם בכל שעה, מתחממים אנו על כך שוב ושוב, ויש לקרוע אפילו כמה פעמים.

וכן היה כשאמרו לשמואל שנפטר רב [=נח נפשיה] קרע על כך שתים עשרה פעמים, ואמר הלך אדם שהייתי ירא ממנו, כלומר מקושיות שהיה מקשה על דברי.

וכן היה כשאמרו לרבי יוחנן שנפטר רבי חנינא, קרע על כך שלושה עשר בגדים חשובים של מילת, ואמר הלך אדם שהייתי ירא ממנו, מקושיות שהיה מקשה על דברי.

וכל זה בשאר בני אדם, ועל אביו ואמו, כל שבעה חוץ משבת צריך להיות הקרע לפניו, ואם בא להחליף את בגדו, חוזר וקורע, והקרע לפניו, ורק בשבת מחליף ואינו קורע.

איחוי הקרעים הללו

בדף כ"ב כבר נתבאר, האם מותר לאחות את הקרע של האבילות. והמבואר שם הוא לענין הקרע של שעת חימום.

ונחלקו אביו של רב אושעיא ובר קפרא, מה דין קרעים שאינם בשעת חימום, האם הם מתאחים או לא.

ואמרו שדעת רב אושעיא כדעת האומר שאין הקרעים מתאחים. ונסתפקו, אם כן שמע מאביו, או כן שמע מבר קפרא רבו.

אבילות בשבת

דעת רבא ורב יוסף בענין אבילות בשבת נתבאר לעיל בדף כ"ג.

הפסקת האבלות ברגלים שהם יום אחד

כבר נתבאר בדף י"ט, שיש חילוק בין שבת לרגלים לענין אבילות, השבת עולה ואינה מפסקת, ורגלים מפסיקים ואינם עולים.

ופסח וסוכות, שהם רגלים שיש בהם שבעה ימים, וכן עצרת בזמן שבית המקדש היה קיים, שהיו לה שבעה ימים שבהם ניתן להביא עולות ראייה שלה, הכל מודים בהם, שהם מפסיקים את האבילות.

ונחלקו חכמים בעצרת בזמן הזה, שהיא יום אחד בלבד, וכן בראש השנה וביום הכיפורים, שכל אחד מהם הוא יום אחד בלבד, האם דינם כשבת, עולים ואינם מפסיקים, או דינם כרגלים, מפסיקים ואינם עולים.

לדעת רבי אליעזר, משחרב בית המקדש, עצרת דינה כשבת. וכל שכן שראש השנה ויום הכפורים דינם כשבת.

ולדעת רבן גמליאל, ראש השנה ויום הכפורים דינם כרגלים. וכל שכן עצרת אף בזמן הזה דינה כרגלים.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף כד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ולדעת חכמים, עצרת גם אחר חורבן דינה כרגלים. ראש השנה ויום הכפורים דינם כשבת.

וללשון ראשון בגמרא, אמר רב גידל בר מנשיא אמר שמואל, הלכה כרבן גמליאל.

הוצאת המת לקבורה

מי שנפטר תוך שלושים יום ללידתו, אין מוצאים אותו לבית הקברות במטה או בארון, אלא בחיק, כלומר בידיים.

ושלושה בלבד יוצאים לקבור אותו. לדעת תנא קמא יכולים להוציאו אשה אחת ושני אנשים, אבל לא איש אחד ושתי נשים, משום איסור יחוד. ואבא שאול מתיר גם באיש אחד ושתי נשים, כי בשעת אבילות אין לחוש.

ומי שנפטר אחר שלושים יום ללידתו עד שנים עשר חודש, מוצאים אותו לקבורה בדלוסקמא [=ארון], ומתוך דברי תנא קמא משמע, אף דלוסקמא קטנה, שאדם אחד נושא בכתפו. ורבי יהודה אומר, לא

בדלוסקמא הניטלת בכתף באדם אחד, אלא הניטלת באגפיים, כלומר בשני בני אדם, דרך כבוד.

ומי שנפטר לאחר שנים עשר חודש מלידתו, לדעת תנא קמא, מוציאים אותו לקבורה במטה. ולדעת רבי עקיבא אין מוציאים אותו לקבורה במטה, אלא רק אם כן הוא בן שתי שנים ואפילו נראה כבן שנה, או שנראה כבן שתי שנים ואפילו באמת הוא בן שנה.

דברים שעושים רק למי

שנפטר אחרי שלושים יום

שלושה דברים אלו, עושים רק למי שנפטר אחר היותו בן שלושים יום, ולא למי שנפטר בתוך שלושים יום ללידתו.

א. עמידה בשורה.

כשחוזרים מבית הקברות, עוברים לפני האבל בשורה וכל אחד אומר לו תתנחם.

ב. ברכת אבלים.

היא ברכה שהיו אומרים ברחבה לאחר קבורת המת ומברכים את האבלים ואת המנחמים.

המנחמים אומרים לאבלים, "אחינו, בעל נחמות ינחם אתכם, ברוך אתה ה' מנחם אבלים".

ואבלים אומרים למנחמים, "אחינו, בעל הגמול ישלם לכם גמולכם הטוב, ברוך אתה ה' משלם הגמול".

ג. תנחומי אבלים.

כל שבעת ימי האבלות באים הכל ומנחמים את האבלים בביתם בדברים.

מת שמצהיבים עליו

ומת שרבים מתעסקים עמו

לעיל נתבאר שנחלקו חכמים בן כמה יהיה הנפטר ויהיה יוצא במטה. לדעת תנא קמא אם היה בן שנים עשר חודש הוא יוצא במטה. ולדעת רבי עקיבא אם היה בן שתי שנים או נראה כבן שתי שנים הוא יוצא במטה.

ולדעת רבי שמעון בן אלעזר מת שיוצא במטה, מלבד חשיבות זו שיש בו שיוצא במטה, נאמר בו דבר נוסף והוא שרבים מצהיבים עליו כלומר מרגישים ומצטערים על מתתו, ומת שאינו יוצא במטה, אין רבים מצהיבים עליו.

ולדעת רבי אלעזר בן עזריה, יש חילוק בן מי שכבר היה רגיל לצאת מביתו ורבים מכירים אותו, לבין מי שאין הרבים מכירים אותו. זה שכבר היה ניכר לרבים, רבים מתעסקים עמו, וזה שלא היה ניכר לרבים, אין רבים מתעסקים עמו.

מת שמצווה להספידו

לדברי רבי מאיר משמו של רבי ישמעאל, בני

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף כד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

עניים ובני זקנים, משיהיו **בני שלוש שנים**, מצווה להספידם. **ובני עשירים**, מצווה להספידם משיהיו **בני חמש שנים**.

ולדברי רבי יהודה משמו של רבי ישמעאל, **בני עניים ובני זקנים**, משיהיו **בני חמש שנים**, מצווה להספידם. **ובני עשירים**, מצווה להספידם משיהיו **בני שש שנים**.

ולשון שני בגמרא, אמר רב גידל בר מנשיא אמר רב, **הלכה כרבי יהודה** שאמר משום רבי ישמעאל.

עצרת יש לה תשלומין כל שבעה

כבר נתבאר, שבזמן שבית המקדש היה קיים, מי שלא הביא עולת ראייה שלו בעצרת, היה מביא אותה גם אחר עצרת, כי שבעה ימים נתנה תורה זמן להביא את קרבנות הרגל.

ואמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא, מנין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה? **שנאמר**, "שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרָךְ אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּחַג הַמִּצּוֹת וּבְחַג הַשְּׁבִעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת פְּנֵי ה' רִיקִים" (דברים ט"ז ט"ז), **מה חג המצות, יש לה תשלומין כל שבעה, אף חג השבועות, יש לה תשלומין כל שבעה**.

עצרת יום אחד שנחשב כשבעה ימים

נתבאר שלמדו חכמים בהיקש, שכשם שלחג המצות יש תשלומין שבעה ימים, כך לעצרת יש תשלומין שבעה ימים.

ומבואר מסוגית הגמרא, שמהיקש זה יש ללמוד דין נוסף, והוא, שכשם שחג המצות הוא עצמו נחשב שבעה ימים, כך חג השבועות הוא עצמו נחשב שבעה ימים.

וזהו שדרשו רבי ענני בר ששון על פתח בית הנשיא, וכן רבי יצחק נפחא בכניסת ביתו של ראש הגולה, **שהקובר את מתו יום אחד לפני עצרת, נחשבים אצלו ערב הרגל והרגל ארבעה עשר יום, ומונה אחר עצרת ששה עשר יום נוספים, ודיו**, ונמצא שבשמונה עשר יום נשלמו אצלו שבעה ושלוש.

שכן כל שנהג אבילותו קודם הרגל אפילו שעה אחת, נשלמה אצלו אבילות שבעה, והרגל עצמו נחשב אצלו גם כן כשבעה ימים, הרי ארבעה עשר יום.

וכשרב אמי שמע שרבי ענני דרש כן, וכן כשרב ששת שמע שרבי יצחק דרש כן, הקפידו על הדורשים כן ואמרו, וכי דין זה שלהם הוא והם חדשוהו, הלא דין זה הוא דינו של רבי אלעזר אמר רבי אושעיא, שלימד שהוקש חג השבועות לחג המצות.

ראש השנה ושמיני עצרת

נחשבים כשבעה ימים

נתבאר שעצרת אף על פי שהיא יום אחד הוקשה לחג המצות להיחשב כשבעה ימים.

וכשרב פפא הנהיג את רב אויא סבא, דרש, שלא רק עצרת דינה כן, אלא אף ראש השנה. ולכן **הקובר את מתו יום אחד לפני ראש השנה, בערב ראש השנה נשלמת אצלו אבילות שבעה, וראש השנה עצמו נחשב גם כן כשבעה ימים ונחשב כמי שכבר נהג אבילות ארבעה עשר יום**.

ואמר רבינא, אם כן הוא הדין שמיני עצרת, אף על פי שהוא יום אחד, יחשב שבעה ימים, ואם כן, **הקובר מתו קודם חג הסוכות, בערב החג נשלמה אבילות שבעה, והחג עצמו שבעה ימים, ושמיני עצרת נחשב עוד שבעה ימים, ונמצא שנחשב כמי שנהג כבר עשרים ואחד יום, ואינו צריך לנהוג אחר הרגל אלא תשעה ימים בלבד, ובכך נשלמת אבילות שלושים שלו**.

וכשרבינא נזדמן לסורא שעל פרת, שאל אותו רב חביבא, אם אמר שערב ראש השנה וראש השנה נחשבים ארבעה עשר יום, וענה לו, שאמר שמסתבר שהלכה כרבן גמליאל שראש השנה כרגלים.